

ส่วนที่ 9

ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด

จังหวัดอุตรดิตถ์

ประวัติความเป็นมา “จังหวัดอุตรดิตถ์”

อุตรดิตถ์มีความหมายว่า เมืองท่าแห่งทิศเหนือ และก่อนจะมาเป็นเมืองท่าสำคัญแต่เดิมอุตรดิตถ์เคยเป็นเมืองในปกครองของ เมืองพิชัยอันเป็นเมืองเก่าแก่ ปรากฏชุมชนอาศัยมาตั้งแต่สมัยโบราณ

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

สมัยโบราณก่อน พ.ศ. 1000 ยังไม่มีตัวอักษรใช้กัน แต่อุตรดิตถ์มีคนอาศัยอยู่แล้วเพราะหลักฐานจากการค้นพบภาพเขียนสีโบราณบนหน้าผาเขาตาพรหม หลังที่ว่าการอำเภอทองแสนขัน และกลองมโหระทึกทำด้วยทองสัมฤทธิ์ ที่ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง อุตรดิตถ์ เมื่อปี พ.ศ. 2470 ทำให้เราทราบว่าอุตรดิตถ์เป็นดินแดนที่มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ก่อน พ.ศ. 1000 แล้ว เพราะโบราณวัตถุที่ค้นพบดังกล่าวเป็นโลหะที่มีใช้กันอยู่ในยุคสัมฤทธิ์หรือยุคโลหะตอนต้นอันเป็นยุคก่อน ประวัติศาสตร์นั่นเอง

สมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยท้องที่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มี การตั้งเมืองขึ้นหลายเมือง เช่น เมืองฝางหรือเมืองสวางคบุรี เป็นเมืองที่มีชื่อปรากฏในศิลาจารึกของกรุงสุโขทัย เมื่อคราวที่พระมหาธรรมราชาลิไทแห่งกรุงสุโขทัยได้ทรงสร้างพระมหาธาตุที่นครชุม ตอนท้ายของศิลาจารึกได้กล่าวถึง เมืองฝางซึ่งเป็นเมืองหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย และยังเป็นเมืองต่อมาจนถึงสมัยอยุธยาปัจจุบันเมืองฝางอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จากการพบตัวเมืองและสถาปัตยกรรมเดียวกับเมืองโบราณสมัยสุโขทัย นอกจากนี้ในกฎหมายลักษณะลักพา ครั้งรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่ง กรุงศรีอยุธยา มีชื่อเมืองทุ่งยังอยู่ในทำเนียบด้วย ปัจจุบัน อยู่ในท้องที่อำเภอลับแล เมืองโบราณอีกเมืองหนึ่ง คือ เมืองตาชูชก มีแม่น้ำ น่านเป็นคูเมืองธรรมชาติ มีคำบรรยายลักษณะเมืองในศิลา จารึกสุโขทัย ปัจจุบันอยู่ในท้องที่อำเภอตรอน

สมัยกรุงศรีอยุธยา

ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1893 ปรากฏ เมืองขึ้นถึง 16 เมือง ในจำนวนนี้ มีเมืองพิชัยซึ่งอยู่ในท้องที่อุตรดิตถ์ ในปัจจุบันรวมอยู่ด้วย สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเมื่อทรงยกทัพขึ้นไปขับไล่ทหารพม่าทางหัวเมืองเหนือ พระยาสุวรรณคโลกและพระยาพิชัย แข็งเมืองไม่ยอมเกณฑ์กำลังไปช่วย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงจับตัว เจ้าเมืองทั้งสองประหารชีวิต และกวาดต้อนผู้คนพลเมืองมายังเมืองพิษณุโลกจนสิ้น

สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อปีพ.ศ. 2315 สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี โปสุพลา แม่ทัพพม่าเมื่อเดินทัพผ่านเข้ามาใกล้ชายแดนไทยก็แบ่งกองทัพเข้ามาตีเอาเมืองลับแล และยกทัพเลยเข้ามาตีเมืองพิชัย ขณะนั้นไพร่พลเมืองพิชัยยังมีน้อย พระยาพิชัยจึงรักษาเมืองไว้ และขอกำลังเมืองพิษณุโลกขึ้นไปช่วย เจ้าพระยาสุรสีห์ก็รีบเกณฑ์กองทัพขึ้นไปยังเมืองพิชัยตีค่ายพม่า พระยาพิชัยยกออกมาตีกระหนาบอีกด้าน กองทัพพม่า ต้านทานไม่ไหวก็แตกหนีไปต่อมา พ.ศ. 2316 โปสุพลาแม่ทัพพม่ายกทัพตีเมืองพิชัยอีก แต่ฝ่ายไทยรู้ตัวก่อนเจ้าพระยาสุรสีห์กับพระยาพิชัย ชวนกันยกกองทัพชุมสกัดทัพพม่า เมื่อกองทัพ พม่ายกมาถึงเจ้าพระยาสุรสีห์กับพระยาพิชัยออกกระดมตีได้รับกันเป็นสามารถ ฝ่ายไทยได้ที่ชัยภูมิ ได้เปรียบพม่าตีทัพโปสุพลาแตกกลับไป การรบครั้งนี้เมื่อเข้าประจัญบาน พระยาพิชัยถือดาบสองมือเข้าไล่ฟันพม่าจนดาบหักเลื่องลือชื่อเสียงถึงเรียกชื่อกันว่า “พระยาพิชัยดาบหัก” แต่นั้นมา

สมัยรัตนโกสินทร์

ช่วงรัชกาลที่ 3 เมืองพิชัย ได้กลายเป็นหัวเมืองสำคัญ ได้เมืองขึ้นแผ่ขยายเขตแดนออกไปถึงเมืองเวียงจันทร์จดแม่น้ำโขง ต้องตรวจตรารักษาการเมืองแพร่และเมืองน่าน ตลอดจนเมืองหลวงพระบาง อันเป็นเมืองหน้าด่าน ขณะเดียวกันกับตำบลบางโพท่าอิฐซึ่งอยู่ติดแม่น้ำน่าน อันเป็นแม่น้ำสำคัญสายเดียวที่ใช้ติดต่อค้าขายขึ้นมาได้สะดวกถึงเมืองเหนือด้วย เหนือขึ้นไปสายน้ำตั้งเงินมากมายไปด้วยเกาะแก่ง จึงเป็นที่รวมสินค้าจากเมืองหลวงพระบาง เมืองแพร่ เมืองน่าน ตลอดจนแคว้นสิบสองปันนาก็นำสินค้าพื้นเมืองเดินบกลงมา จำหน่ายแล้วส่งต่อล่องใต้ไปจนถึงกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2430 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า ที่ตำบลบางโพท่าอิฐคงจะเจริญต่อไป ในภายหน้า ด้วยเป็นทำเลการค้าอย่างดีริมแม่น้ำน่าน ราษฎร ก็อพยพเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้นทุกปี จึงโปรดให้ตั้งเป็นเมือง อุดรดิตถ์ อันหมายถึง เมืองท่าแห่งทิศเหนือ และโปรดให้ อุดรดิตถ์เป็นเมืองขึ้นของเมืองพิชัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2442 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้ย้าย ศาลากลางเมืองพิชัยไปตั้งบังคับบัญชาที่เมืองอุดรดิตถ์ เวลานั้นอุดรดิตถ์ได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่กว่าเมืองพิชัยเสียอีก ปี พ.ศ. 2458 จึงโปรดให้เปลี่ยน นามเมืองพิชัยเป็นเมืองอุดรดิตถ์เป็นต้นมา จนปัจจุบัน

คำขวัญจังหวัดอุดรดิตถ์

"เหล็กน้ำพี้ลือเลื่อง เมืองกลางสาตหวาน"
"บ้านพระยาพิชัยดาบหัก ถิ่นสักใหญ่ของโลก"

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์

ในสมัย ๗๗ พ.ศ. จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อราว พ.ศ. 2483 ดำริให้มีกรออกแบบทำตราประจำจังหวัดต่าง ๆ ขึ้น เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์และนำเสนอปูชนียสถานปูชนียวัตถุที่สำคัญ ๆ ของแต่ละจังหวัดให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น ดังนั้น จึงได้นำรูปพระแท่นศิลาอาสน์ ซึ่งเป็นโบราณสถานคู่บ้านคูเมืองของอุดรดิตถ์ มาผูกติดลวดลายเป็นตราประจำจังหวัด ตราประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ ออกแบบครั้งแรกโดยพระพรหมพิจิตรเขียนลายเส้นโดย นายอุณห์ เศวตมาลย์ โดยทำเป็นรูปมณฑปประดิษฐาน พระแท่นศิลาอาสน์ ต่อมาทางราชการให้เพิ่มเติมรายละเอียดโดยทำรูปครุฑ ซึ่งเป็นตราแผ่นดินและลวดลายกนกมาประกอบไว้ พร้อมทั้งเพิ่มตัวอักษรอุดรดิตถ์เข้าไปในตราด้วย

ธงประจำจังหวัดอุตรดิตถ์

มีลักษณะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 120 เซนติเมตร ยาว 180 เซนติเมตร มีพื้นสีเสดคาดแถบสีม่วงแก่ ขนาด 70 เซนติเมตร 2 ริ้วตัดผ่านกลางผืนธง เป็นรูปกากบาทและตรงกลางผืนธง จะมีเครื่องหมายดวงตราประจำจังหวัด มีสัญลักษณ์เป็นพระแท่นศิลาอาสน์มีมณฑปสี่เหลี่ยมครอบอยู่สองข้างของมณฑป เป็นลวดลายกนกสีน้ำเงินเข้ม ด้านหน้ามณฑปมีรูปครุฑสีแดง ทั้งหมดบรรจุในกรอบวงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 70 เซนติเมตร ด้านล่างมีตัวหนังสือชื่อจังหวัด เส้นรอบขอบวง

แผนที่จังหวัดอุตรดิตถ์

ดอกไม้ประจำจังหวัด

ดอกประดู่ ดอกไม้ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ ในราวปี พ.ศ. 2504 รัฐบาลเริ่มใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก ได้มีโครงการพัฒนาท้องถิ่นหลายรูปแบบส่วนใหญ่เน้นเรื่องเศรษฐกิจในชุมชนเป็นหลัก เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาส่วนหนึ่ง จังหวัดจึงมีนโยบายให้หน่วยงานราชการทุกแห่งปลูกไม้ประดับและไม้ยืนต้นในพื้นที่ของส่วนราชการทุกแห่งและเสนอแนะให้ปลูกพันธุ์ไม้ ชื่อ กัลปพฤกษ์

และพันธุ์ไม้ประดับ ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ประเภทดอกสวยงาม และมีความแข็งแรงทนทานต่อดินฟ้าอากาศ ต้นกัลปพฤกษ์เป็นไม้เปลือกบางสู้ความแห้งแล้งไม่ได้ ตายไปเกือบหมด เหลือแต่ประดู่จึงกำหนดให้เป็นต้นไม้ประจำจังหวัดและดอกไม้ประจำจังหวัด ในโอกาสนั้น เนื่องจากไม้ประดู่โตช้ามาก ต่อมาจึงพยายามปลูกต้นกัลปพฤกษ์ ชัยพฤกษ์ และอินทนิล ขึ้นมาใหม่อีก ซึ่งยังคงมีเหลือให้เห็นอยู่บางส่วนหนึ่งก็ถูกตัดทำลายไปเพราะกิ่งก้านมีผลกระทบต่อสายไฟฟ้าและสายโทรศัพท์ ดังนั้น จึงยังยึดถือดอกไม้ประจำจังหวัดในแนวคิดเดิม ชื่อเรียก ประดู่บ้าน ประดู่ลาย สะโนและประดู่อินเดีย ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ไม้ต้นสูง 25 เมตร หรือมากกว่า ใบประกอบ 1 ใบ มี 7 - 11 ใบย่อย ใบรูปไข่ หรือไข่แกมขอบขนาน มีดอกมากเป็นสีเหลืองและมีกลิ่นหอม

สรรพคุณ

ราก แก้วไข่ แก้วไข่พิษเขื่องซิม แก้วไข่ไข่ กล่อมโลหิต บำรุงโลหิต คุมธาตุ แก้วเสมหะเฟื่อง
 แก่น บำรุงโลหิต กล่อมโลหิต แก้วเสมหะเฟื่อง คุมธาตุ แก้วกะษัย
 ใบ ทำให้ฝีสุกเร็ว พอกแผล แก้วผดผื่นคัน
 ยาง แก้วโรคท้องเสีย แก้วโรคปากเปื่อย แก้วปากแตกกระแหวง

ต้นไม้ประจำจังหวัด

ต้นสัก ต้นไม้ประจำจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ต้นที่ยังอ่อนอยู่มีขนสูงได้ถึง 50 เมตร ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามวงรีกว้าง กว้าง 6 - 50 เซนติเมตร ยาว 11 - 95 เซนติเมตร ดอกช่อขนาดใหญ่ ออกที่ปลายกิ่ง และช่อใบบริเวณปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นผลสดรูปค่อนข้างกลมมีขนละเอียดหนานุ่ม หุ้มเมล็ดด้วยกลีบเลี้ยงที่ขยายตัว เป็นไม้คุณภาพดีของประเทศและมีราคาแพงใช้ในงานก่อสร้างและงานเฟอร์นิเจอร์ได้เป็นอย่างดี ตำรายาไทยใช้แก่นขับปัสสาวะ แก้วบวมน้ำ แก้วไข่ เปลือกต้นเข้ายา คุมธาตุ แก่นและใบขับลมในลำไส้ รักษาเบาหวาน ปัสสาวะพิการ (อาการปัสสาวะปวด หรือกระปริดกระปรอย หรือชุ่มชื้นสีเหลืองเข้ม หรือมีเลือด) และไตพิการ ยาพื้นบ้านใช้แก่นผสมกับรกทองพันชั่ง หัวข้าวเย็นเหนือ หัวข้าวเย็นใต้ ต้นกำเนิดขึ้น ต้นหัวร้อยรู และหญ้าชันกาด ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม แก้วเบาหวานพบว่าน้ำสกัดใบ ลดระดับน้ำตาลในเลือดได้ ออกฤทธิ์เร็วและหมดฤทธิ์เร็ว

วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุดรดิตถ์ 2562

วิสัยทัศน์ :

“เมืองแห่งคุณภาพชีวิต ผลผลิตปลอดภัย การท่องเที่ยวพัฒนา การค้าชายแดนเติบโต”

เป้าประสงค์ :

1. ประชาชนและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพมีชีวิตที่ดีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการแปรรูปสินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP และการตลาด
3. เป็นเมือง ๓ วัฒนธรรม ที่มีอัตลักษณ์และยกระดับการท่องเที่ยวทุกด้าน
4. ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงานมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น
5. ระบบบริหารการค้าชายแดน การลงทุน การท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีศักยภาพสูงขึ้น และระหว่างประเทศ

พันธกิจ :

1. พัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ เด็ก มีความรู้ คู่คุณธรรม มีวินัย มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม และมีการสืบสานต่อไป มีความมั่นคงและยั่งยืนในการดำรงชีวิต
2. ส่งเสริม พัฒนา ผลผลิตด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การแปรรูปสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพปลอดภัย และมีระบบการตลาดที่ดี
3. ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและความสมัครสมานสามัคคีของประชาชน
4. พัฒนา ออนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ และพลังงาน
5. ส่งเสริมพัฒนาจุดผ่านแดนถาวรภูคู้ และการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งภายใน และระหว่างประเทศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategy issue)

1. เสริมสร้างบ้านเมืองให้น่าอยู่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาคมน ชุมชนและครอบครัว เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี และการขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ :-

- 1.1 พัฒนาและปรับปรุง โครงข่ายคมนาคมผังเมืองทุกระดับ ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบประปาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบผังเมือง
- 1.2 เพิ่มศักยภาพบุคลากรและระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ให้สะอาด โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน
- 1.3 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการสร้างโอกาสยกระดับคุณภาพการศึกษา และเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศได้อย่างทั่วถึง

1.4 ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ปลอดภัย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.5 เสริมสร้างสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง ปลอดภัยเสถียร และสังคม ผู้สูงอายุ

1.6 ส่งเสริมการมีงานทำและเพิ่มรายได้ของประชาชนอย่างทั่วถึง และลดความเหลื่อมล้ำ

2. พัฒนาภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มีคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐาน และมีการบริหารจัดการด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ :-

2.1 ส่งเสริม พัฒนากระบวนการผลิต ภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพ ตามนโยบายของรัฐบาลและสอดคล้องกับการตลาดในสินค้าทุกประเภท

2.2 เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันการบริหารจัดการให้กับภาคการผลิตทุกด้าน ทุกองค์กร ให้เข้มแข็ง

2.3 เสริมสร้างการศึกษาการวิจัย การสร้างนวัตกรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และพัฒนาสู่ Thailand 4.0

2.4 ส่งเสริมพัฒนาการบริการประชาชนของภาครัฐและระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีธรรมาภิบาล

3. พัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว และการบริหารจัดการภาครัฐ

กลยุทธ์ :-

3.1 ทำนุบำรุง รักษา และสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืน

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิต สินค้า บริการ การเพิ่มรายได้

3.3 ส่งเสริมเชื่อมโยงเส้นทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวกับเพื่อนบ้านทั้งภายใน และต่างประเทศ

3.4 พัฒนาการท่องเที่ยวทุกด้าน ทุกพื้นที่ โดยเน้นการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์มีศักยภาพ และยกระดับการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

4. อนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ และส่งเสริมพัฒนาพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ :-

4.1 การสร้างสมดุลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมกับการอนุรักษ์ พัฒนา ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.2 กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และดำเนินการจัดการกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ของประชาชน ให้เพียงพอแก่การอยู่อาศัยและการเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพ

4.3 ส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของเมืองและท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน และทุกภาคส่วน

4.4 ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนควบคุมและการจัด ภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิการและคุณภาพชีวิตของประชาชน

4.5 ส่งเสริม สนับสนุน การอนุรักษ์พลังงานและการบริหารจัดการด้านพลังงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

5. เพิ่มศักยภาพ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ

กลยุทธ์ :-

5.1 พัฒนาจุดผ่านแดนถาวรฤดู ในทุกด้านเพื่อให้เป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้านนานาชาติที่มีศักยภาพ

5.2 พัฒนาการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ในทุกมิติ ทุกด้าน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5.3 พัฒนาสัมพันธ์ไมตรีและความร่วมมือกับต่างประเทศ

5.4 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบ Logistics ที่เอื้อต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้า และการบริการทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5.5 สนับสนุนให้มีการปรับปรุง พัฒนาการท่องเที่ยวสินค้าและบริการ บนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เทคโนโลยีดิจิทัล และ Uttaradit 4.0

การวิเคราะห์ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strengths)

1. มีเขื่อนสิริกิติ์เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าสำคัญของประเทศ โดยมี แม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัด
2. เป็นแหล่งปลูกไม้ผล และมีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายตลอดปี
3. มีจุดผ่านแดนถาวรฤดูที่เป็นประตูเชื่อมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน
4. มีพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม
5. มีศูนย์กลางการเดินรถไฟขนาดใหญ่ของภาคเหนือซึ่งสามารถพัฒนาเป็น HUB การขนส่งทางราง
6. มีแหล่งแร่เหล็กน้ำพี้ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ระบบชลประทานและแหล่งน้ำยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ทางการเกษตร
2. ขาดตลาดกลางพืชผลทางการเกษตรที่ครบวงจร
3. โครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง และชำรุดทรุดโทรม
4. การท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างครบวงจรและเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง
5. มีบางพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงภัย และอาจเกิดอุทกภัย และดินโคลนถล่ม
6. สถานพยาบาลที่ได้มาตรฐาน ยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงในอำเภอที่ห่างไกล
7. ความเจริญทางเศรษฐกิจยังกระจุกตัวในตัวเมือง ทำให้มีความเหลื่อมล้ำสูง
8. มีอัตราการว่างงานสูง

โอกาส (Opportunities)

1. นโยบายในการส่งเสริมการค้าชายแดน และการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน
2. การพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) (แม่สอด-ฤดู) และระเบียงเศรษฐกิจจาก เชียงใหม่-ฤดู (บ้านโคก) – เวียงจันทน์

3. การพัฒนาโรงไฟฟ้าของรัฐบาลผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์
4. รัฐบาลมีนโยบาย Zoning พื้นที่การเกษตร ทำให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาการเกษตร
5. เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้ช่วยในการแพร่กระจายข่าวสารและการประชาสัมพันธ์

ภัยคุกคาม (Threats)

1. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดภัยธรรมชาติ ที่ไม่สามารถควบคุมหรือคาดการณ์ได้แน่นอน
2. ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และความสามารถในการแข่งขันลดลง รวมทั้งตลาดสินค้าการเกษตรราคาตกต่ำไม่แน่นอน
3. ระบบการใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยม การรับข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ มีผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางลบ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน

1. สภาพทั่วไปของจังหวัดอุดรดิตถ์ (ข้อมูลพื้นฐาน)

1. ลักษณะทั่วไปของจังหวัดอุดรดิตถ์

1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

อุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง เป็นประตูขึ้นสู่ดินแดนล้านนาตะวันออก เป็นเมืองก่อนประวัติศาสตร์ ตัวเมืองเดิมชื่อ บางโพท่าอิฐ ได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2476 “อุดรดิตถ์” หมายถึง เมืองท่าแห่งทิศเหนือ เป็นเมืองด่านานแม่ย่าลับแล และเมืองถิ่นกำเนิดของ วีรบุรุษกู้ชาติ “พระยาพิชัยดาบหัก” ทหารเอกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 491 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 485 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดกับ	จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดกับ	จังหวัดพิษณุโลก และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเขตชายแดนยาวประมาณ 145 กิโลเมตร
ทิศตะวันตก	ติดกับ	จังหวัดสุโขทัย

1.2 ภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน บริเวณสองฝั่งของแม่น้ำน่าน และลำน้ำสาขาที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม อยู่ในเขตอำเภอตรอน พิชัย และบางส่วนของ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ลับแล และอำเภอทองแสนขัน (ประมาณ 20% ของพื้นที่ทั้งหมด)

ที่ราบระหว่างหุบเขาและเชิงเขา บริเวณที่อยู่ต่อเนื่องจากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำทางด้านเหนือ และด้านตะวันออกของจังหวัด ประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวคลองตรอน แม่น้ำปาด คลองแม่พร่อง ห้วยน้ำไคร้ และลำธารสายต่าง ๆ สลับกับภูมิประเทศเป็นเขาอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ลับแล น้ำปาด ฟากท่า ท่าปลา และอำเภอบ้านโคก (ประมาณ 20% ของพื้นที่ทั้งหมด)

เขตภูเขาและที่สูง อยู่ในบริเวณทางด้านเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอลับแล น้ำปาด ฟากท่า ท่าปลา และอำเภอบ้านโคก (ประมาณ 60% ของพื้นที่ทั้งหมด)

1.3 การใช้พื้นที่

พื้นที่ทั้งหมด 7,838 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,899,120 ไร่ เป็นอันดับที่ 11 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ : อันดับที่ 25 ของประเทศ

การใช้ที่ดิน (พ.ศ. 2556)

- 1) พื้นที่การเกษตร 1,248,372 ไร่ คิดเป็น 25.48 % ของพื้นที่ทั้งหมด
 - 1.1) พื้นที่ทำนา 680,549 ไร่ คิดเป็น 54.51% ของพื้นที่การเกษตร
 - 1.2) พื้นที่ทำพืชไร่ 315,181 ไร่ คิดเป็น 25.24% ของพื้นที่การเกษตร
 - 1.3) พื้นที่ทำสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น 153,816 ไร่ คิดเป็น 12.32% ของพื้นที่ การเกษตร
 - 1.4) พื้นที่สวนผักและไม้ดอกไม้ประดับ 12,452 ไร่ คิดเป็น 1% ของพื้นที่การเกษตร
 - 1.5) พื้นที่การเกษตรอื่น ๆ 86,374 ไร่ คิดเป็น 6.91% ของพื้นที่การเกษตร

- 2) เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร 909,961 ไร่ คิดเป็น 18.57% ของพื้นที่ทั้งหมด
- 3) พื้นที่ป่าไม้ 2,740,786 ไร่ คิดเป็น 55.94% ของพื้นที่ทั้งหมด

(ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร)

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นภูมิประเทศเขตฝนเมืองร้อน (Tropical savannah climate : A.W) ซึ่งช่วงฝนกับช่วงที่แห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจน ฝนที่ตกในบริเวณจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นฝนที่เกิดจากอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนจะเริ่มตกในเดือนพฤษภาคมและจะตกชุกในเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ในระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557 จังหวัดอุตรดิตถ์มีปริมาณฝนรวมตลอดปีสูงสุดในปี พ.ศ. 2554 วัดได้ 2,112.8 มิลลิเมตร และต่ำสุดในปีพ.ศ. 2553 วัดได้ 1,156.7 มิลลิเมตร อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ระหว่าง 11.0 –17.0 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดอยู่ระหว่าง 38.4 – 41.8 องศาเซลเซียส

ตารางที่ 1 ลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2559

ปี (พ.ศ.)	ปริมาณ Rainfall (มิลลิเมตร)	ปริมาณน้ำฝน		จำนวน วันที่ฝนตก No.of rainy Days	อุณหภูมิ (เซลเซียส) Temperature (C)			
		สูงสุด (มิลลิเมตร)	วันที่		ต่ำสุด Minimum	วันที่	สูงสุด Maximam	วันที่
2553	1,156.7	116.8	24 ส.ค.	103	16.0	30 ธ.ค.	41.8	9 พ.ค.
2554	2,112.8	141.6	4 ก.ย.	137	14.5	26 ม.ค.	38.4	22 มี.ค.
2555	1,475.3	83.8	25 ส.ค.	119	15.0	17 ม.ค.	41.5	2 พ.ค.
2556	1,346.3	90.8	ส.ค.	118	17.0	19,21 ม.ค.	40.0	6 เม.ย.
2557	1,337.2	102.5	16 ส.ค.	111	11.0	23,24 ม.ค.	40.5	27 เม.ย.
2558	903.9	70.2	11 ส.ค.	91	14.0	2 ม.ค.	41.8	21 เม.ย.
2559	1,358.0	128.	10 ก.ค.	114	10.4	26 ม.ค.	43.6	11 พ.ค.
2560	1,445.4	114.9	16 พ.ค.	101	17.1	6 ก.พ.	40.0	13 มี.ค.

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดอุตรดิตถ์

1.5 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

- **อำเภอเมืองอุตรดิตถ์** อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก พิพิธภัณฑสถานพระยาพิชัยดาบหัก และพิพิธภัณฑสถานเหล็กน้ำพี้ (ใหญ่ที่สุดในโลก) หลวงพ่อเพชรวัดท่าถนน วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ วัดกลางธรรมสาคร วัดใหญ่ท่าเสา หอวัฒนธรรมจังหวัด วัดดอยแก้ว วัดธรรมมาธิปไตย น้ำตกตาดคอม้า น้ำตกแม่เฉย น้ำตกขุขริด น้ำตกจำเอย และจุดชมวิวิวเขาพลึง
- **อำเภอลับแล** วัดพระแท่นศิลาอาสน์ วัดพระยืนพุทธบาทยุคล วัดพระนอนพุทธไสยาสน์ วัดเจดีย์ศรีวิหาร วัดดอนสัก วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง เมืองทุ่งยั้งและเวียงเจ้าเงาะ อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าอำมฤมาร อนุสาวรีย์พระศรีพนมมาศ น้ำตกแม่พูล วัดดงสระแก้ว และวัดห้องสูง
- **อำเภอพิชัย** เมืองพิชัย วัดหน้าพระธาตุ บ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหัก และศาลพระยาพิชัยดาบหัก
- **อำเภอตรอน** บึงทับกระดาน สวนนกเขาเหล็ก และประเพณีไหลแพไฟเฉลิมพระเกียรติ

- **อำเภอทองแสนขัน** บ่อเหล็กน้ำพี้และพิพิธภัณฑบ่อเหล็กน้ำพี้
- **อำเภอท่าปลา** เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนดินช่องเขาขาด ดอยพระธาตุ (เจดีย์กลางน้ำ) อุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน บ้านท่าเรือ และภูญาพ่อ
- **อำเภอน้ำปาด** วนอุทยานต้นสักใหญ่ อุทยานแห่งชาติคลองตรอน น้ำตกคลองตรอน ยอดดอยภูเมี่ยง ถ้ำวัวแดงและถ้ำเสือดาว ถ้ำจัน ถ้ำเต่า อ่างเก็บน้ำห้วยแมง อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว น้ำตกภูสอยดาว และน้ำตกสายทิพย์
- **อำเภอพากทำ** สุสานหอย มะค่าโมงยักษ์ และบ้านมนุษย์แมงป่อง
- **อำเภอบ้านโคก** จุดผ่านแดนถาวรภูตู๋

1.6 ศักยภาพที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์

1. ด้านเกษตรกรรม มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมาก (25% ของพื้นที่ทั้งหมด) ส่วนใหญ่เป็นนาข้าวและสวนผลไม้เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของประเทศ
2. ด้านการค้าชายแดน มีชายแดนติดต่อลาว 145 กิโลเมตร มีการค้าชายแดน ณ จุดผ่านแดนถาวรภูตู๋ ซึ่งได้รับยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2556 โดยเปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่ เวลา 06.00 – 20.00 น. และมีจุดผ่อนปรนทางการค้าอื่น ๆ อีก เช่น ช่องห้วยต่าง และช่องมหาราช มูลค่าการค้าชายแดนกว่า 200 ล้านบาทต่อปี ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาบริเวณจุดผ่านแดนถาวรภูตู๋ให้มีความพร้อมยิ่งขึ้นในการให้บริการกับผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับจังหวัดต่าง ๆ และประเทศเพื่อนบ้านได้โดยสะดวก ดังนี้

ระยะทาง

(491 ก.ม.)	อุตรดิตถ์ → กรุงเทพฯ = 491 ก.ม.
(230 ก.ม.)	อุตรดิตถ์ → เชียงใหม่ = 230 ก.ม.
	อุตรดิตถ์ → ภูตู๋ = 162 ก.ม.
(162 ก.ม.) (188 ก.ม.)	อุตรดิตถ์ → ภูตู๋ → ไชยะบุรี = 350 ก.ม.
(162 ก.ม.) (308 ก.ม.)	อุตรดิตถ์ → ภูตู๋ → หลวงพระบาง = 470 ก.ม.
(162 ก.ม.) (258 ก.ม.)	อุตรดิตถ์ → ภูตู๋ → เวียงจันทน์ = 420 ก.ม.
(179 ก.ม.) (80 ก.ม.) (8 ก.ม.)	อุตรดิตถ์ → ตาก → แม่สอด → เมียวดี = 267 ก.ม.

3. การท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งด้านประวัติศาสตร์และธรรมชาติ เช่น ภูสอยดาว สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดในภูมิภาคนี้ และประเทศเพื่อนบ้านได้โดยเป็นประตูเชื่อม 4 เมืองมรดกโลก ที่ใกล้ที่สุด : กำแพงเพชร / สุโขทัย / ศรีสัชชนาลัย / หลวงพระบาง และเชื่อมโยงสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีน / อาเซียน ได้โดยสะดวกอีกเส้นทางหนึ่งของประเทศ

4. จุดที่ตั้งเป็นประตูเชื่อมภาคเหนือตอนบนกับภาคอีสานตอนบน

5. แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (เขื่อนสิริกิติ์) และแม่น้ำสำคัญ 3 สาย (แม่น้ำน่าน/ แม่น้ำปาด / คลองตรอน) มีฝนตกชุก
6. เส้นทางคมนาคมดี สะดวกทั้งทางรถไฟ และรถยนต์และมีพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นศูนย์ขนส่งสินค้า ทางรถไฟ (Contrainner Yard : CY) ที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ

2. ข้อมูลการเมืองการปกครอง

จังหวัดอุตรดิตถ์แบ่งพื้นที่เพื่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็น 9 อำเภอ 67 ตำบล 613 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ พิษณุ ตรอน ลับแล ท่าปลา น้ำปาด ฟากท่า บ้านโคก และอำเภอทองแสนขัน

การแบ่งเขตการบริหารราชการ 3 ระดับ คือ

1. ส่วนราชการบริหารส่วนกลาง ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค จำนวน 60 หน่วยงาน
2. ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค จำนวน 32 หน่วยงาน
3. ส่วนราชการบริหารส่วนท้องถิ่น 81 แห่ง ประกอบด้วย
 - 3.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง
 - 3.2 เทศบาลเมืองฯ จำนวน 1 แห่ง
 - 3.3 เทศบาลตำบล จำนวน 26 แห่ง
 - 3.4 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 53 แห่ง

ตารางที่ 1 การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์

การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลเมือง/ตำบล	อบต.	ระยะทางห่างจากจังหวัด
เมืองอุตรดิตถ์(รวม ทม./ทต.)	756.476	17	158	11	7	-
ตรอน	314.510	5	47	2	5	22 กม.
ท่าปลา	1,710.000	7	76	3	6	40 กม.
น้ำปาด	1,448.000	7	58	1	7	72 กม.
ฟากท่า	1,018.670	4	31	1	4	113 กม.
บ้านโคก	1,055.120	4	31	1	3	165 กม.
พิษณุ	736.000	11	98	2	11	45 กม.
ลับแล	503.020	8	65	4	6	8 กม.
ทองแสนขัน	803.000	4	49	1	4	42 กม.
รวม 9 อำเภอ	8,353.796	67	613	26	53	

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์

ประชากร จำนวนประชากรของจังหวัดอุตรดิตถ์ ณ เดือนกรกฎาคม 2560 มีทั้งสิ้น 457,462 คน แยกเป็นชาย 224,397 คน หญิง 233,065 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 54 คน ต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ โดยมีความหนาแน่น 196 คน ต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอบ้านโคก 14 คน ต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจังหวัดอุตรดิตถ์

พื้นที่	จำนวนประชากร			จำนวน หลังคาเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
เมืองอุตรดิตถ์	72,386	77,085	149,471	580,054
ตรอน	16,668	17,604	34,272	11,425
ท่าปลา	21,886	21,896	43,782	14,143
น้ำปาด	18,430	18,345	36,775	13,091
พากท่า	7,187	7,340	14,527	5,356
บ้านโคก	7,422	7,178	14,600	6,133
พิชัย	37,299	39,300	76,599	26,128
ทองแสนขัน	16,018	16,087	32,105	10,917
ลับแล	27,101	28,230	55,331	21,648
รวม	224,397	233,065	457,462	166,895

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดอุตรดิตถ์

3. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

3.1 ลักษณะทางสังคม สภาพพื้นที่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ในเขตรอยต่อแห่งวัฒนธรรมล้านนา ล้านช้าง และภาคกลาง เป็นผลให้ลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษาถิ่นและงานประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ มีลักษณะผสมผสาน ประชากรบางส่วนพูดภาษาไทยภาคกลาง บางส่วนพูดภาษาไทยภาคเหนือ และบางส่วนพูด ภาษาลาว เป็นต้น

3.2 การศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์มีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 318 แห่ง มีครู/อาจารย์ จำนวน 4,094 คน นักเรียน นิสิต นักศึกษา 72,436 คน ซึ่งอัตราส่วน ครู/อาจารย์ ต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็น 1 : 18 จังหวัดอุตรดิตถ์มีสถานศึกษาในพื้นที่รวมทั้งหมด 318 แห่ง แยกเป็นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 299 แห่ง สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 12 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา 4 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 1 แห่ง และอื่น ๆ (โรงเรียนสังกัด ทชด. และปริยัติธรรม) 2 แห่ง จำนวนครู/อาจารย์ 4,094 คน แยกเป็นครู/อาจารย์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 3,125 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 361 คน สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา 262 คน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 329 คน และอื่น ๆ (โรงเรียนสังกัด ทชด. และ ปริยัติธรรม) 17 คน จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

มีจำนวนทั้งหมด 72,436 คน แยก ตามระดับการศึกษาเป็นนักเรียน ก่อนประถมศึกษา 7,373 คน ระดับประถมศึกษา 24,327 คน ระดับมัธยมต้น 13,327 คน ระดับมัธยมปลาย 8,603 คน และระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา 18,806 คน

3.3 การศาสนา ประชากรของจังหวัดอุตรดิตถ์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 99.66 รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ประมาณ ร้อยละ 0.34

- วัด จำนวน 343 แห่ง (พระอารามหลวง 2 แห่ง)
- ที่พักสงฆ์ 98 แห่ง
- โบสถ์คริสต์ 18 แห่ง
- พระภิกษุ 2,161 รูป/สามเณร 141 รูป

3.4 ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม (เมือง 3 วัฒนธรรม) จังหวัดอุตรดิตถ์มี ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่สำคัญ 3 ลักษณะ คือ 1) ล้านช้าง 2) ล้านนา 3) สุโขทัย หรือ รัตนโกสินทร์ และมีงานประเพณีที่สำคัญ ดังนี้

➤ **งานพระยาพิชัยดาบหักและงานกาชาดจังหวัดอุตรดิตถ์** เป็นงานเทศกาลเชิดชูเกียรติ และรำลึกถึงพระยาพิชัยดาบหักที่มีต่อประเทศชาติ ซึ่งจะจัดขึ้น ณ สนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก หน้า ศาลากลาง จังหวัดอุตรดิตถ์ ในวันที่ 7 - 16 มกราคม ของทุกปี

➤ **งานนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์** พระยืนพุทธบาทยุคล และพระนอน พุทธไสยาสน์ สันนิษฐานว่ามีการจัดงานสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่อร่วมกันทำบุญตักบาตรและนพ พระแท่นศิลาอาสน์ ในวันขึ้น 8-15 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆบูชา) ของทุกปี ณ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ (พระอารามหลวง)

➤ **มหกรรมเหล็กน้ำพี้ และของดีทองแสนขัน** จัดขึ้นเป็นประจำ ระหว่างวันที่ 20 - 21 มีนาคมของทุกปี

➤ **งานประเพณีอัฐมีบูชา** เป็นพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพจำลองของ พระพุทธเจ้า ประกอบการแสดง แสง สี เสียง กำหนดจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ - แรม 8 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ณ วัด บรมธาตุทุ่งยั้ง อำเภอลับแล

➤ **งานเทศกาลกลางสาตหวาน และมหกรรมของดีเมืองอุตรดิตถ์** เป็นการจัดงานเพื่อกระตุ้น ให้เกษตรกรปรับปรุงพันธุ์กลางสาต และส่งเสริมการขายผลไม้ต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ณ สนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก มีกำหนดจัดขึ้นในช่วงกลางเดือนกันยายน - ต้นเดือนตุลาคม ของทุกปี โดยมีระยะเวลาการจัดงานประมาณ 10 วัน

➤ **ประเพณีไหลแพไฟเฉลิมพระเกียรติ** จัดในช่วงวันที่ 3 - 5 ธันวาคมทุกปี ซึ่งเป็นการ แสดงออกถึงความจงรักภักดีแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ซึ่งอำเภอตรอน มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ประชาชนจึงพร้อมใจกันจัดงานประเพณีไหลแพไฟเฉลิมพระเกียรติ และพิธีขอขอบคุณ พี่พันธ์ อัญญาหาร และสายน้ำขึ้นเป็นประจำทุกปี

4. ข้อมูลเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดขึ้นกับภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และการขายส่ง การขายปลีก เป็นสำคัญ ตามลำดับ

- รายได้เฉลี่ยประชากรต่อหัว : ในปี 2558 รายได้เฉลี่ยประชากรต่อหัวจังหวัดอุดรดิตถ์ เท่ากับ 71,365 บาท เป็นอันดับที่ 12 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือและเป็นอันดับที่ 54 ของประเทศ ค่าเฉลี่ย 5 ปี ของรายได้ ต่อหัวเท่ากับ 79,324 บาท

: รายได้เฉลี่ยประชากรทั้งประเทศต่อหัวในปี 2558 เท่ากับ 203,356 บาท เฉลี่ยภาคเหนือ 93,058 บาท

: จังหวัดอุดรดิตถ์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ 131,992 บาท ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคเหนือ 21,694 บาท

- ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ในปี 2558 ทั้งหมดเท่ากับ 31,509 ล้านบาท / เป็นอันดับที่ 13 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ : อันดับที่ 61 ของประเทศ

4.1 โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัด

(1) โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัด

โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วยภาคเกษตรเป็นหลัก 33% รองลงมา คือ ภาคอุตสาหกรรม 15% ภาคการค้า 10% ภาคการศึกษา 9% ภาคการบริหารราชการ 8% ภาคการเงิน 6% และภาคบริการอื่น ๆ 19% (ที่มา : ข้อมูล GPP แบบ Top-down เฉลี่ยปี 2553 - 2558)

1) โครงสร้างภาคเกษตร

1. ด้านการเพาะปลูกเป็นโครงสร้างหลัก 79% ได้แก่ ข้าวเป็นผลผลิตหลัก 39% รองลงมาคือ พุรี 10% ลองกอง 5% ข้าวโพด 4% อ้อย 4% มะขามหวาน 4% มะม่วง 3% มะม่วงหิมพานต์ 3% สับปะรด 3% หอมแดง 1% มันสำปะหลัง 1% และอื่นๆ 2%

2. ด้านปศุสัตว์ 14% ได้แก่ สุกร 5% ไก่ 3% ไข่ไก่ 2% ไข่เป็ด 1% กระบือ 1% โค 1% อื่นๆ 1%

3. ด้านอื่น ๆ 7% ได้แก่ ด้านบริการทางการเกษตร 5% และป่าไม้ 2%

2) โครงสร้างภาคอุตสาหกรรม

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เป็นโครงสร้างหลัก 86% ได้แก่ การผลิตน้ำตาลจากอ้อยเป็นการผลิตหลัก 57% เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (โรงกลั่นสุรา) 13% โรงสีข้าว 13% น้ำแข็ง 1% และอื่น ๆ 2%

2. ผลิตภัณฑ์ OTOP 6%

3. การผลิตอื่น ๆ 8% (คอนกรีต 5% ผลิตภัณฑ์ไม้ 1% เครื่องเรือน 1% อื่น ๆ 1%)

(ที่มา : ข้อมูล GPP เฉลี่ยปี 2554 - 2558 รายงานการผลิตข้อมูลจาก GPP แบบ Bottom-up)

(2) การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจจังหวัดอุดรดิตถ์ ขยายตัวโดยเฉลี่ยปีละ 1.7% เป็นผลมาจากการขยายตัวของสาขาอุตสาหกรรม (โครงสร้าง 15% ขยายตัวเฉลี่ยปีละ 14.0%) จากโรงงานสุรา สินค้า OTOP เส้นก๋วยเตี๋ยวและโรงงานผลิต น้ำแข็ง โรงสีและโรงงานน้ำตาล ส่วนสาขาเกษตรกรรมซึ่งเป็นสาขาหลัก (โครงสร้าง 32%) โดยเฉลี่ยขยายตัวติดลบเนื่องจากภัยแล้ง ส่วนภาคการค้า (สาขาขายส่งขายปลีก) มีสัดส่วนโครงสร้างสูง (สัดส่วน 10%) แต่ขยายตัว เฉลี่ยค่าเพียงร้อยละ 0.8 โดยกิจกรรมที่ขยายตัวได้แก่ ห้างสรรพสินค้า น้ำมันเชื้อเพลิงและวัสดุก่อสร้าง สำหรับภาคการท่องเที่ยว (สาขาโรงแรมและภัตตาคาร) ยังมีสัดส่วนโครงสร้างน้อย (สัดส่วน 0.1% แต่ขยายตัวเฉลี่ยสูง ปีละ 7.4% เนื่องจากปี 2556 ขยายตัวสูง

จากการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร และจัดการแข่งขันกีฬา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือครั้งที่ 26 "ลับแลเกมส์" ส่วนปี 2558 ขยายตัวจากการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน กีฬาแห่งชาติภาค 5 ครั้งที่ 44 "อุตรดิตถ์เกมส์" และการแข่งขันกีฬาคนพิการแห่งชาติภาค 5 ครั้งที่ 34 "เมือง อุตรดิตถ์เกมส์"

(3) ด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว

1) การค้าชายแดน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว (สปป.ลาว) โดยประมาณ 145 กิโลเมตร ในพื้นที่อำเภอบ้านโคก และอำเภอน้ำปาด มีช่องทางค้าขายตาม แนวชายแดน 15 ช่องทาง เป็นช่องทางที่รถยนต์ผ่านเข้าออกได้ 6 ช่องทาง อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านโคก โดย ประกาศเป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า จำนวน 4 แห่ง คือ

จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 1 แห่ง คือ

- ช่องภูคู้ บ้านม่วงเจ็ดต้น หมู่ที่ 2 ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก เปิดค้าขายทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00-20.00 น. อยู่ตรงข้ามกับเมืองปากลายแขวงไซยะบูลี

จุดผ่อนปรน จำนวน 1 แห่ง คือ

- ช่องห้วยต่าง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านโคก อำเภอบ้านโคก เปิดค้าขายสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันพุธ อยู่ตรงข้ามกับเมืองบ่อแต่น แขวงไซยะบูลี

ช่องประเพณี จำนวน 2 แห่ง คือ

- ช่องบ่อเบี้ย (ช่องมหาราช) บ้านบ่อเบี้ย หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อเบี้ย อำเภอบ้านโคก ติดต่อกับค้าขายกับเมืองทุ่งมีไซ แขวงไซยะบูลี สปป.ลาว ระยะทาง 14 กิโลเมตร (เมืองปากลาย 45 กิโลเมตร) เปิดทำการค้าขายสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอาทิตย์

- ช่องห้วยพร้าว หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด ติดต่อกับค้าขาย กับ บ้านหนองปลาจืด เมืองบ่อแต่น แขวงไซยะบูลี สปป.ลาว เปิดทำการสัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอาทิตย์

ด้านที่มีศักยภาพทางการค้า คือ ด่านถาวรภูคู้ เมื่อเปรียบมูลค่าการค้าชายแดนของทั้ง

๔ ด้าน

(1) ปี พ.ศ.2554-2557 มูลค่าการค้าชายแดนรวม 1,300.929 ล้านบาทเฉลี่ยปีละ 325 ล้านบาท โดยมูลค่าการค้ารวมมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ปี 2554 – 2557 เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนการส่งออกและนำเข้า จะเห็นว่าในปี 2554 ได้ดุลการค้าสูงที่สุด จำนวน 681.221 ล้านบาท และในปี 2556 ได้ดุลการค้าน้อย ที่สุด จำนวน 24.474 ล้านบาท

(2) สินค้าที่ส่งออกไป สปป.ลาว ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันหล่อลื่น สินค้าอุปโภคบริโภค อาหารสด/แห้ง เสื้อผ้าสำเร็จรูป อุปกรณ์ก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลไม้ อุปกรณ์เกษตรปุ๋ย ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช พูกนอน ผ้าห่ม และสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

(3) สินค้าที่นำเข้าจาก สปป.ลาว ได้แก่ ข้าวโพด เศษเหล็ก ของเก่า ถั่วลิสง ถ่านไม้ สมุนไพร โทรศัพท์มือถือ น้ำมันสำหรับล้าง มะขาม เหล้า บุหรี่ ไวน์ เบียร์ แกนข้าวโพด เครื่องจักสาน และสินค้าอื่น ๆ

ศักยภาพของด่านถาวรภูคู้

ด่านถาวรภูคู้สามารถเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวได้หลายมิติ กล่าวคือ

1. เชื่อมอาณาจักรล้านนาเข้ากับอาณาจักรล้านช้าง (เชียงใหม่ - หลวงพระบาง) ระยะทาง 700 กิโลเมตร

2. เชื่อมเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง กับเมืองมรดกโลกสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ด้วยระยะทางประมาณ 600 กิโลเมตร

3. เชื่อมต่อการขนส่งทางราง ด้วยตู้คอนเทนเนอร์สถานีรถไฟศิวลาอาสน์ไปท่าเรือคลองเตย และแหลมฉบัง โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าข้ามแดนไปประเทศที่ 3 จะสะดวกรวดเร็วมากขึ้น

4. ด้านถาวรภูตู่ จะเป็นประตูเชื่อมระเบียงเศรษฐกิจ 3 เส้นทาง

การเป็นประตูเชื่อมระเบียงเศรษฐกิจ จะทำให้อ่างถาวรภูตู่มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้น จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นหลากหลายกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ จะมีเครือข่ายการขนส่ง เชื่อมจากพม่าสปป.ลาว,จีน และเวียดนาม เช่น โกดังสินค้า จุดพักรถ โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร อุโมงค์รถยนต์ สถานที่บริการ และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

1) ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (คุนหมิง-กรุงเทพฯ ระยะทาง 1,800 กม.) เส้นทาง นครคุนหมิง - จิ่งหง (เชียงรุ่ง) - โมหาน (700 กม.) - บ่อเตน - หลวงน้ำทา - บ่อแก้ว (250 กม.) - สะพานมิตรภาพไทย-ลาว 4 - เชียงของ-เชียงราย-พะเยา-แพร่-อุตรดิตถ์-พิษณุโลก-นครสวรรค์-กรุงเทพฯ (850 กม.)

2) ระเบียงเศรษฐกิจเชียงใหม่-ภูตู่-ผาแก้ว-เวียงจันทน์ 646 กม.สพพ. ได้ศึกษาสำรวจแล้ว

3) ระเบียงเศรษฐกิจพม่า-ไทย-ลาว (เส้นทางเมะละหม่ง-เมียวดี-แม่สอด-ตาก-สุโขทัย-อุตรดิตถ์-ภูตู่-ผาแก้ว-ปากลาย-ไชยะบูลี-หลวงพระบาง) ระยะทางประมาณ ๘๘๘ กม. ซึ่งระเบียงเศรษฐกิจเส้นนี้จะเป็นจุดเชื่อมเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดพิจเก็จทั่ววันเดียวเที่ยว 3 ประเทศ พม่า-ไทย-ลาว จากเมืองเมียวดี - แม่สอด-ภูตู่-ผาแก้ว เมืองปากลาย แขวงไชยะบูลี ด้วยระยะทางประมาณ 454 กม.

5. เป็นประตูสู่ประชาคมอาเซียน เพราะมีเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่ครอบคลุมภูมิภาคต่าง ๆ จะทำให้การเดินทางผ่านด่านภูตู่-ด่านผาแก้วสามารถเดินทางไปได้หลากหลายเส้นทาง คือ

1) ไชยะบูลี - อุดมไซ - หลวงน้ำทา - เชียงรุ่ง (สิบสองปันนา) - คุนหมิง (ยูนนาน) :

R3a

2) อุดมไซ - เตียนเปียนฟู-เวียดนาม-จีน

3) ปากลาย - เวียงจันทน์ - ปากซัน - ด่านน้ำพาว - เวียดนามกลาง - เว้ - ดานัง

4) ภูตู่ - อุตรดิตถ์ - สุโขทัย - ตาก - แม่สอด - เมียวดี - เมะละหม่ง - ย่างกุ้ง/

เนปิดอร์

5) ภูตู่-อุตรดิตถ์-ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่/กรุงเทพฯ และต่อไปประเทศ

ต่าง ๆ

5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1 ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

1) ทรัพยากรดิน ศักยภาพของดินในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถแบ่งเป็นบริเวณต่าง ๆ ได้ดังนี้

- บริเวณที่เหมาะสมในการทำนา แบ่งเป็นบริเวณที่เหมาะสมมาก ได้แก่ บริเวณอำเภอตรอน และบางส่วนของอำเภอฟิชชัย ส่วนบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ พื้นที่บางส่วนของอำเภอลับแล
- บริเวณที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ได้แก่ บริเวณอำเภอฟิชชัย และบางส่วนของอำเภอมือง
- บริเวณที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ทั่วไป แต่เหมาะสมสำหรับเป็นพื้นที่สำหรับเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์หรือปลูกป่า ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอบ้านโคก อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด และบางส่วนของอำเภอมืองอุตรดิตถ์และอำเภอลับแล

สถานการณ์

1. ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และเสื่อมโทรม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ประมาณ 1,481,829.1 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 22.24 ของพื้นที่ดินที่มีปัญหาทั้งหมด พื้นที่ที่มีปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำและเสื่อมโทรม ได้แก่ อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด อำเภอฟากท่า และอำเภอบ้านโคก เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นระยะเวลายาวนาน โดยขาดการปรับปรุงดิน ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันสูงทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างกว้างขวาง ความอุดมสมบูรณ์ และดินจึงเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ

2. ดินตื้น และลูกรังปะปนในเนื้อดิน มีพื้นที่ประมาณ 746,622.1 ไร่ หรือร้อยละ 11.21 พื้นที่ที่มีปัญหาดินตื้น และลูกรังปะปนในเนื้อดิน ได้แก่ อำเภอฟากท่า อำเภอทองแสนขัน และอำเภอฟากท่า

3. ดินมีการชะล้างพังทลาย เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากเนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยพื้นที่ดอน และพื้นที่สูง มีประมาณ 3,803,887 ไร่ หรือร้อยละ 57.10 พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลาย ได้แก่ อำเภอมือง อำเภอลับแล อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด และอำเภอบ้านโคก จากสภาพภูมิประเทศที่มีความลาดชันสูงประกอบกับปริมาณฝนชุกในแต่ละปี และมีการใช้ทรัพยากรดินและป่าไม้ที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม ล้วนแต่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างกว้างขวางและรุนแรง

4. ดินมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ซึ่งดินที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย นอกจากความอุดมสมบูรณ์ต่ำแล้ว ความสามารถในการอุ้มน้ำก็ต่ำด้วย จึงดูดซับน้ำได้น้อยทำให้พืชที่ปลูกมักขาดน้ำได้ง่าย โดยเฉพาะในระยะที่ฝนทิ้งช่วง จังหวัดอุตรดิตถ์มีปัญหาดินมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายประมาณ 629,670 ไร่ หรือร้อยละ 9.45

2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีเนื้อที่ทั้งหมด 4,899,120 ไร่ โดยแบ่งเป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร เนื้อที่นอกการเกษตร และเนื้อที่ป่าไม้ ซึ่งเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย เนื้อที่สำหรับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ที่อื่น ๆ และที่รกร้าง

5.2 ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

1) ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดอุตรดิตถ์ประกอบด้วยป่าไม้หลายชนิด มีชนิดป่าไม้ประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นป่าผลัดใบพบที่ระดับความสูง 500-600 เมตร และป่าเต็งรัง ซึ่งเป็นป่าโปร่ง ทำให้ฝนตกตามฤดูกาลปริมาณน้ำฝนอยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชป่าดงดิบแล้ง ซึ่งมีไม้มีค่าทางเศรษฐกิจที่พบมาก คือ ไม้สัก พื้นที่ป่าจังหวัดอุตรดิตถ์มีปกคลุมอยู่ในทุกอำเภอ แต่พื้นที่ป่าไม้ที่พบมาก คือ ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด อำเภอฟากท่า อำเภอบ้านโคก อำเภอฟากท่า

อำเภอลับแล อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ และอำเภอทองแสนขัน ส่วนในเขตอำเภอตรอน และอำเภอพิชัย มีพื้นที่ป่าไม้อยู่ส่วนหนึ่งกระจายเป็นหย่อม ๆ

2) **ทรัพยากรสัตว์ป่า** จังหวัดอุตรดิตถ์มีพื้นที่ที่ได้ประกาศเป็นพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 4 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของ สัตว์ป่า สำหรับสัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์มีสัตว์ป่าสงวนที่สำคัญ คือ เลียงผา ประเภทสัตว์เลี้ยงลูก ด้วยนม เช่น กระตัง เสือโคร่ง เสือดาว เสือไฟ เก้ง กวาง หมูป่า วัวแดง ลิง หมี เป็นต้น ส่วนประเภทนก เช่น นกขุนทอง กาน้ำใหญ่ ไก่ฟ้า ไก่ป่า เหยี่ยว เป็นต้น ประเภทสัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ เต่าปูลู เต่าเหลือง เต่าเตี้ย ตะพาบน้ำ งูเหลือม งูจงอาง เป็นต้น

จากสถานการณ์ทรัพยากรสัตว์ป่าของจังหวัดอุตรดิตถ์ เนื่องจากสัตว์ป่าที่หายากดังกล่าว อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งถือว่าเป็นเขตพื้นที่ที่ได้รับการดูแลเป็นพิเศษจึงไม่มีปัญหา ประกอบกับทางกรม อุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนโดยรอบพื้นที่ร่วมดูแลด้วยแล้ว

3) **ทรัพยากรธรณี** โครงสร้างธรณีวิทยาในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นผลจากการบีบอัด การขยาย การแยก และเลื่อน ออกจากกันของเปลือกโลก เนื่องด้วยเหตุการณ์แปรสัณฐานหลายช่วงเวลา มีทิศทางอยู่ในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ทิศตะวันตกเฉียงใต้เกือบทั้งหมด ซึ่งกำกับรูปร่างและทิศทาง การวางตัวของจังหวัดและอีกหนึ่งแนวทางวางตัวทิศเหนือ-ทิศใต้ ตามแนวของแม่น้ำน่าน พบตั้งแต่ช่วง อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ผ่านอำเภอตรอนจนถึง อำเภอพิชัย โครงสร้างธรณีวิทยาที่สำคัญประกอบด้วย การวางตัวชั้นหิน ชั้นหินโคลงอรอยแยกและรอยเลื่อน แนวแตกเรียบ และรอยชั้นไม่ต่อเนื่อง โครงสร้าง ธรณีวิทยาดังกล่าว มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมักเกิดอยู่ ด้วยกันมากกว่า 2 ชนิด จากการศึกษา และรวบรวม พบว่า ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์มีแหล่งธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่เกิดสัมพันธ์กับลักษณะ ภูมิประเทศ และลักษณะทางธรณีวิทยา จำนวน 12 แห่ง โดยจัดอยู่ใน 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งธรณี สันฐาน แหล่งแร่แบบฉบับ และแหล่งซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งแต่ละแหล่งล้วนมีคุณค่าทางวิชาการ และ หลาย ๆ แหล่งมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

5.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

1) **คุณภาพน้ำ** จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการตรวจ วิเคราะห์คุณภาพน้ำ ผิวดินใน 2 แหล่ง ได้แก่ แม่น้ำน่าน จำนวน 4 สถานี และคลองตรอน จำนวน 5 สถานี โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 ได้เก็บตัวอย่างน้ำในแม่น้ำน่าน จำนวน 4 ครั้ง ครั้งที่ 1 เดือน พฤษภาคม (วันที่ 18-21 พฤษภาคม 2556) ครั้งที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ (วันที่ 17-28 กุมภาพันธ์ 2557) ครั้งที่ 3 เดือนพฤษภาคม (วันที่ 19-22 พฤษภาคม 2557) และครั้งที่ 4 เดือนสิงหาคม (วันที่ 18-28 สิงหาคม 2557) ส่วนคลองตรอนเก็บตัวอย่างและตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ จำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ (วันที่ 17-28 กุมภาพันธ์ 2557) และครั้งที่ 2 (วันที่ 18-28 สิงหาคม 2557)

จากผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำผิวดินในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปผลได้ดังนี้

(1) **แม่น้ำน่าน** มาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินตามประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง กำหนด ประเภทของแหล่งน้ำในแม่น้ำน่าน ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 27 ง วันที่ 16 มีนาคม 2549 กำหนดให้ แม่น้ำน่านตั้งแต่บริเวณบ้านปากน้ำโพ ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จนถึงแม่น้ำน่านบริเวณสะพานแม่น้ำน่าน บ้านปอน ตำบลปอน อำเภอ พงษ์ช้าง จังหวัดน่าน เป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 จากผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำโดยรวมตลอดปีอยู่ในเกณฑ์ พอใช้ เทียบได้ตามแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ซึ่งมีแนวโน้มดีขึ้นจากปีที่ผ่านมา ค่าการตรวจวัดคุณภาพ

ที่เป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่ จังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ ค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) มาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 กำหนดไม่เกินกว่า 2.0 มิลลิกรัมต่อลิตร พบว่า ที่สถานี NA 09 บริเวณสะพานพิชัย ตำบลในเมือง อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยตรวจวัดได้เท่ากับ 3 มิลลิกรัมต่อลิตร แสดงถึงแหล่งน้ำมีความสกปรกในรูปสารอินทรีย์จากน้ำเสียของกิจกรรมมนุษย์สูง

(2) **คลองตรอน** คุณภาพน้ำโดยรวมตลอดปี อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เทียบได้ตามแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม การอุปโภคและบริโภค โดยต้องทำการฆ่าเชื้อโรคและปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษก่อน ซึ่งแนวโน้มคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ค่าการตรวจวัดคุณภาพน้ำที่เป็นปัญหาสำคัญ ได้แก่

ค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (BOD) มาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 กำหนดไม่เกินกว่า 4.0 มิลลิกรัมต่อลิตร จากการตรวจวัดพบว่า มีค่าสูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์ ที่สถานี TRC04 บริเวณหมู่ 2 ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน จ.อุดรดิตถ์ โดยตรวจวัดได้เท่ากับ 6.7 มิลลิกรัมต่อลิตร แสดงถึงแหล่งน้ำมีความสกปรกในรูปสารอินทรีย์จากน้ำเสียของกิจกรรมมนุษย์สูง

การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม (TCB) โดยมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 กำหนด ค่า TCB ไม่เกิน 20,000 MPN/100 ml จากการตรวจวัดพบว่า มีค่าสูงสุดในเดือนสิงหาคม ที่สถานี TRC02 บริเวณสะพานข้ามคลองตรอน บ้านเหล่า ต.น้ำอ่าง อ.ตรอน จ.อุดรดิตถ์ และที่สถานี TRC04 บริเวณหมู่ 2 ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน จ.อุดรดิตถ์ โดยตรวจวัดได้เท่ากับ 22,000 MPN/100 ml ทั้งสองสถานี ซึ่งแสดงถึง ความไม่สะอาดของแหล่งน้ำ และไม่ปลอดภัยในการบริโภคน้ำโดยไม่ผ่านการฆ่าเชื้อโรคก่อน

การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม (FCB) โดยมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 กำหนด ค่า FCB ไม่เกิน 4,000 MPN/100 ml จากการตรวจวัดพบว่า มีค่าสูงสุดในเดือนสิงหาคม ที่สถานี TRC04 บริเวณหมู่ 2 ต.บ่อทอง อ.ทองแสนขัน จ.อุดรดิตถ์ โดยตรวจวัดได้เท่ากับ 16,000 MPN/100 ml แสดงถึงการปนเปื้อนจากอุจจาระของมนุษย์หรือสัตว์เลื้อยคืบ เช่น หมู ปริมาณสูง รวมถึงความไม่สะอาด และไม่ปลอดภัยในการบริโภคน้ำโดยไม่ผ่านการฆ่าเชื้อโรคก่อนค่าแอมโมเนีย (NH₃) มาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2,3 และ 4 กำหนด ไม่เกินกว่า 0.5 มิลลิกรัมต่อลิตร จากการตรวจวัดพบว่า มีค่าสูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์ ที่ สถานี TRC03 หมู่ที่ 8 ต.น้ำอ่าง อ.ตรอน จ.อุดรดิตถ์ โดยตรวจวัดได้เท่ากับ 0.8 มิลลิกรัมต่อลิตร แสดงถึงมีการปนเปื้อนจากน้ำเสียกิจกรรมมนุษย์ค่อนข้างสูง

ระบบบำบัดน้ำเสีย จังหวัดอุดรดิตถ์ มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน จำนวน 2 จุด โดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียตะกอนเร่งชนิดถังสำเร็จรูป จุดที่ 1 ในบริเวณสวนสาธารณะริมแม่น้ำน่านหลังลานพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ และจุดที่ 2 บริเวณสวนสาธารณะเกษมราษฎร์ ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นระบบถังบำบัดแบบเกรอะ-กรองเติมอากาศ (Septic and Aeration Filter) เป็นถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปขนาด 80 ลบ.ม. ต่อวัน ถึงบำบัดน้ำเสีย ออกแบบให้ฝังอยู่ใต้ดินจุดละ 2 ถัง สามารถรองรับน้ำเสียเต็มศักยภาพของระบบได้ 160 ลบ.ม./วัน/จุด รวมทั้งสิ้นประมาณ 320 ลบ.ม. ต่อวัน ซึ่งปัจจุบันไม่สามารถใช้งานระบบบำบัดน้ำเสียทั้ง 2 จุดได้เนื่องจากประสบปัญหาอุทกภัยในปี 2553 และเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์อยู่ระหว่างจัดทำงบประมาณในการซ่อมบำรุงระบบบำบัดน้ำเสีย โดยประมาณการค่าซ่อมแซม ระบบรวบรวมเป็นค่าดำเนินการทั้งสิ้นประมาณ 1,500,000 บาท

2) **คุณภาพอากาศ** จากการติดตามตรวจสอบสถานการณ์คุณภาพอากาศของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุตรดิตถ์ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 ซึ่งได้มีการเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศ จากสถานีตรวจคุณภาพอากาศโดยใช้เครื่องเก็บตัวอย่างฝุ่นละอองขนาดเล็กแบบปริมาตรสูง (HighVolume) ในระหว่างวันที่ 25 กุมภาพันธ์ถึง 11 มีนาคม 2557 จำนวน 1 สถานี ณ สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ไม่มีวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินกว่ามาตรฐาน (120 ไมโครกรัม/ลบ.ม.) โดยมีค่าสูงสุดในวันที่ 15 มีนาคม 2557 เท่ากับ 115.9 ไมโครกรัม/ลบ.ม.

5.4 ด้านทรัพยากรน้ำในแผ่นดิน

1) ทรัพยากรน้ำ

(1.1) ประเภทของแหล่งน้ำในพื้นที่

- แม่น้ำสายหลัก ได้แก่ 1) แม่น้ำน่าน
- แม่น้ำสายรอง ได้แก่ 1) oheปาด 2) คลองตรอน
- คู/คลอง/ลำราง จำนวน 30 แห่ง
- ทะเลสาบ/อ่างเก็บน้ำ/บึง/หนองน้ำ จำนวน 29 แห่ง

(1.2) ปริมาณน้ำ

- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในจังหวัด 1,228.9 ลบ.ม.
- ปริมาณน้ำท่า 2,014.8 ลบ.ม.
- ปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ 9,569 ลบ.ม.

(1.3) พื้นที่ชลประทาน และพื้นที่นอกเขตชลประทาน

- พื้นที่ชลประทาน 481,400 ไร่
- พื้นที่นอกเขตชลประทาน 4,417,720 ไร่

2) ทรัพยากรน้ำบาดาล

พื้นที่ที่มีศักยภาพของน้ำบาดาล ที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งแสดงการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และอุปโภคในปัจจุบัน รวมทั้งความต้องการของประชาชน และศักยภาพของแหล่งน้ำบาดาลที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ รวม 1,432,470 ไร่ กระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยอำเภอที่มีจำนวนพื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลมากที่สุด ได้แก่ อำเภอพิชัย 389,939 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ 250,820 ไร่ และอำเภอตรอน ตามลำดับ สำหรับอำเภอที่มี พื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาลที่พัฒนาได้น้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอปากท่า จำนวน 41,921 ไร่

6. โครงสร้างพื้นฐาน

6.1 **ไฟฟ้า** จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าของจังหวัดอุตรดิตถ์ในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวน 152,077 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2557 จำนวน 2,928 ราย และมีการจำหน่ายกระแสไฟฟ้ารวม 491,871,944 หน่วย ประเภทที่อยู่อาศัย 204,803,692 หน่วย ประเภทธุรกิจและอุตสาหกรรม 209,923,215 หน่วย ประเภทไฟสถานีราชการและสาธารณะ 20,974,972 หน่วย และประเภทอื่น 56,170,065 หน่วย อำเภอเมืองอุตรดิตถ์มีผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมาคืออำเภอพิชัย อำเภอท่าปลา และอำเภอลับแล ตามลำดับ อำเภอที่มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าน้อยที่สุดคือ อำเภอบ้านโคก

6.2 แหล่งน้ำ การประปา ข้อมูลของการประปาส่วนภูมิภาค ในปีงบประมาณ พ.ศ.2558 จังหวัดอุดรดิตถ์มีการผลิตน้ำประปา จำนวน 717,140 ลูกบาศก์เมตร และในปีงบประมาณ พ.ศ.2559 มีเป้าหมายการผลิตน้ำประปา จำนวน 772,000 ลูกบาศก์เมตร และในปีงบประมาณ พ.ศ.2559 มีเป้าหมายผู้ใช้น้ำเพิ่ม 195 ราย

6.3 โทรศัพท์ การให้บริการโทรศัพท์ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ ในปี พ.ศ.2557 มีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ให้บริการในโครงข่ายของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) 32,956 เลขหมาย เป็นของบริษัทสัมปทาน จำนวน 11,040 เลขหมาย เป็นหมายเลขสำหรับธุรกิจ 825 หมายเลข บ้านพัก 12,648 เลขหมาย ราชการ 1,381 เลขหมาย

6.4 การคมนาคม จังหวัดอุดรดิตถ์มีโครงข่ายถนนที่สามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อย่างสะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ มีทางหลวงแผ่นดิน 2 สาย (สายหมายเลข 11 และสายหมายเลข 102) ทางหลวงจังหวัด 30 สาย โดยเมื่อพิจารณาเส้นทางรถโดยสารประจำทางระหว่าง ชุมชนต่าง ๆ ภายในจังหวัดกับจังหวัดอื่น ๆ มีจำนวนรวมกว่า 50 สาย ประกอบด้วย เส้นทางเดินรถในชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ เส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผ่านจังหวัดอุดรดิตถ์ และเส้นทางเดินรถภายในจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเส้นทางระหว่างเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ กับอำเภอ ตำบล หมู่บ้านในเขตจังหวัด ชุมชนที่มีรถโดยสารประจำทางผ่านมากที่สุด คือ เทศบาล เมืองอุดรดิตถ์รองมาคือ เทศบาลตำบลในเมือง เทศบาลตำบลวังกะพือ เทศบาลตำบลทุ่งยั้ง เทศบาลตำบลศรี 20 พนมมาศ และเทศบาลตำบลหัวดง โดยมีเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์เป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภาคเหนือ และการคมนาคมภายในจังหวัด เป็นจุดที่มีการหยุดพักของรถโดยสารระหว่างทางจำนวนมาก

ทางรถไฟ มีเส้นทางรถไฟสายเหนือจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดเชียงใหม่ผ่านเมืองอุดรดิตถ์ และมีเส้นทางแยกจากสถานีบ้านดารา ในเขตอำเภอพิชัย ไปยังสถานีสุวรรณโลก อำเภอสุวรรณโลก จังหวัดสุโขทัย ในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์มีเส้นทางรถไฟผ่าน 3 อำเภอ คือ พิชัย ทรอน และเมืองอุดรดิตถ์ มีสถานีรถไฟ รวม 12 สถานี สถานีที่สำคัญมากที่สุด 2 สถานี คือ สถานีศิลาอาสน์ และสถานีอุดรดิตถ์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุดรดิตถ์จัดเป็นสถานีรถไฟที่สำคัญของเส้นทางเดินรถสายเหนือ เพราะเป็นจุดขนส่งสินค้าขนาดใหญ่และผู้โดยสารจำนวนมาก รวมทั้งเป็นจุดเติมน้ำมัน เชื้อเพลิง และสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

7. ข้อมูลด้านสาธารณสุข

จังหวัดอุดรดิตถ์มีจำนวนสถานพยาบาลที่มีเตียงผู้ป่วยรับไว้ค้างคืน ทั้งสิ้น 10 แห่ง มีจำนวนเตียงผู้ป่วย 950 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข คือ โรงพยาบาลอุดรดิตถ์ และโรงพยาบาลชุมชน จำนวนเตียง 890 เตียง สังกัดกระทรวงกลาโหม คือ โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จำนวนเตียง 60 เตียง อัตราส่วนเตียงผู้ป่วยต่อประชากรเท่ากับ 1:481

บุคลากรทางการแพทย์ที่สำคัญ คือ มีแพทย์ 144 คน ทันตแพทย์ 43 คน เภสัชกร 72 คน พยาบาลวิชาชีพ 964 คน พยาบาลเทคนิค 44 คน อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:3,170 อัตราส่วน ทันตแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1: 10,615 และอัตราส่วนเภสัชกรต่อประชากรเท่ากับ 1: 6,339